

Inleiding

Dit protocol beschrijft de stappen die een medewerker in de vrouwenopvang behoort te zetten bij (vermoedens van) kindermishandeling van kinderen van cliënten die verblijven in de vrouwenopvang. Het protocol is afgeleid van de Meldcode Huiselijk geweld en kindermishandeling die vanaf 2011 verplicht is. Het protocol kan worden gezien als een routekaart die de weg wijst als een medewerker vermoedt dat een kind wordt mishandeld.

Voor een inhoudelijke beschrijving van signalen die mogelijk kunnen wijzen op kindermishandeling, verwijzen we naar de Signalenlijst Kindermishandeling.

Kindermishandeling

Het begrip kindermishandeling is vrij breed, zo blijkt uit de omschrijving van kindermishandeling in de Wet op de jeugdzorg:

iedere vorm van een voor een jeugdige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders, of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

NB: Uit deze omschrijving kan worden afgeleid dat onder kindermishandeling ook ernstige verwaarlozing valt.

Plaats van het protocol

In het kader van verantwoorde zorg behoort er in alle reguliere overlegvormen over de geboden hulp aan cliënten en hun kinderen structureel aandacht te zijn voor signalen van kindermishandeling. Dit protocol sluit zoveel mogelijk aan bij deze structurele aandacht voor signalen van kindermishandeling door de stappen te beschrijven die behoren te worden gezet bij vermoedens van kindermishandeling.

Termijnen

In het protocol worden uiterste termijnen genoemd voor iedere stap om de voortgang te bewaken. In sommige gevallen echter, als de veiligheid van het kind onmiddellijk gevaar loopt, zal er veel sneller moeten worden gehandeld omdat onmiddellijk ingrijpen geboden is.

Dossiervorming

Alle stappen die worden gezet en alle besluiten die worden genomen naar aanleiding van vermoedens van kindermishandeling dienen zorgvuldig vastgelegd te worden in het dossier van de cliënt.

Stappenplan

Hierna worden de stappen beschreven. Het is handig om apart een korte en bondige tekst met de stappen te hebben en dit bijvoorbeeld op te hangen, in een map of bureaula te leggen. Hiervoor kan bijvoorbeeld het in Noord-Holland ontwikkelde model gebruikt worden, zie www.protocolkindermishandeling.nl.

STAPPENPLAN

Stap 1 Breng de signalen in kaart

Breng de signalen waardoor je kindermishandeling vermoedt zo concreet in kaart. Beschrijf zoveel mogelijk feiten: wat je hoort, ziet, ruikt of voelt waardoor het vermoeden van kindermishandeling ontstaat. Vermeld ook de bron: wie zag het signaal: bijv. een medewerker, een andere ouder, een leerkracht. Bespreek waar mogelijk in het normale begeleidingscontact de zorgen met ouders en/of kind.

Stap 2 Vraag advies aan deskundige collega, aandachtsfunctionaris, AMK/SHG

Bespreek uiterlijk binnen twee weken de signalen in een intern overleg met minimaal twee collega's, waarvan liefst één gedragswetenschapper en een collega die eveneens rechtstreeks bij het gezin betrokken is. Doel van het overleg is:

1. bespreken van de signalen;
2. beslissen of gesprek over signalen met ouders gewenst is, als na weging van de signalen het vermoeden er nog steeds is; (*een overweging om af te zien van een gesprek is de inschatting dat de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen*)
3. voorbereiden van het gesprek over de signalen met de ouder(s);
4. afspreken door wie, waar en wanneer dit gesprek zal worden gevoerd;
5. beslissen of, en zo ja hoe, waar en door wie er contact wordt gelegd met het kind/de jongere;
6. afspraak maken voor het tweede interne overleg waarin een beslissing wordt genomen (zie stap 4).

Acties:

- De gedragswetenschapper / aandachtsfunctionaris legt de afspraken van het intern overleg vast in een verslag.
- Dit verslag wordt toegevoegd aan het dossier;

NB: Is er een (gezins)voogd in het gezin, dan informeert de hulpverlener hem over de afspraken die in het intern overleg zijn gemaakt.

Stap 3 Gesprek met de ouder(s) en / of het kind / de jongere

Voer uiterlijk binnen twee weken na het intern overleg een gesprek met de ouder(s) over de signalen zoals voorbereid en afgesproken in het intern overleg en leg, conform de afspraken in het intern overleg, eventueel contact met het kind / de jongere.

Het gesprek met de ouders wordt bij voorkeur gevoerd door de medewerker die de signalen heeft opgevangen, samen met een gedragswetenschapper of aandachtsfunctionaris.

Acties:

- De medewerker die het gesprek heeft gevoerd, legt de uitkomsten van het gesprek vast in het dossier van de cliënt en van het kind / de jongere.
- Is er ook contact gelegd met het kind / de jongere, dan worden de uitkomsten van dit contact eveneens vastgelegd in het dossier van de cliënt en van het kind / de jongere.

Stap 4 Weeg aard, ernst van en risico op kindermishandeling/huiselijk geweld

Koppel de uitkomsten van het gesprek met de ouder(s), en eventueel het contact met het kind / de jongere, uiterlijk binnen een week terug in een tweede intern overleg met bij voorkeur dezelfde gedragswetenschapper en collega.

Basis voor de weging en risico inschatting wordt gevormd door: de feitelijke signalen, adviezen deskundigen, informatie uit de gesprekken.

Om de vermoedens scherper te krijgen, wordt een consult gevraagd worden bij het AMK. Het kan noodzakelijk zijn om ook overleg over de signalen te voeren met andere beroepskrachten van buiten instelling die ook het gezin kennen, bijvoorbeeld om af te stemmen wie de melding zal doen. Het is echter niet de taak van de vrouwenopvang om signalen van alle betrokkenen te verzamelen en te interpreteren, dat is de taak van het AMK die daartoe ook de wettelijke bevoegdheden heeft.

Er wordt een vervolgspraak gemaakt binnen maximaal een week om op basis van de extra informatie een nieuwe beslissing te nemen.

Acties:

- De gedragswetenschapper / aandachtsfunctionaris legt de afspraken van dit tweede overleg vast in een verslag. Dit verslag wordt toegevoegd aan het dossier.
- De deelnemers aan het overleg ontvangen een afschrift van het verslag.
- De gedragswetenschapper / aandachtsfunctionaris legt contact met AMK en/of andere instellingen personen die ook contact hebben met het gezin.

NB:

Is er een (gezins)voogd in het gezin, dan informeert de gedragswetenschapper / aandachtsfunctionaris hem over de afspraken van het tweede overleg.

Stap 5 Beslissen: hulp organiseren of melden

Neem in ieder geval een beslissing. De mogelijkheden zijn:

Stap 5a Hulp organiseren en effecten volgen

Er wordt geen melding gedaan want de vermoedens zijn, naar het oordeel van het intern overleg, weggenomen door het gesprek met de ouder(s). De instelling zet zijn begeleiding voort en de medewerkers blijven attent op signalen die er op zouden kunnen wijzen dat er toch sprake is van kindermishandeling.

Stap 5b Melden en bespreken

In alle gevallen waarin de vermoedens niet geheel worden weggenomen, wordt besloten een melding te doen van een vermoeden van kindermishandeling bij het AMK. De melding wordt gedaan door de gedragswetenschapper of aandachtsfunctionaris, bij voorkeur samen met de medewerker die de signalen heeft opgevangen zodat de signalen zo direct mogelijk worden weergegeven aan het AMK.

De ouders worden over het besluit over de melding geïnformeerd. Dit gebeurt zo mogelijk door de medewerker die de signalen al eerder besproken heeft met de ouders. Is er eerder in verband

met de vermoedens contact geweest met het kind, dan beoordeelt de medewerker die toen contact met hem heeft gehad, in overleg met de gedragswetenschapper, of een nieuw contact in verband met de melding zinvol is.

Acties:

In het dossier wordt vastgelegd door wie de ouders zijn geïnformeerd over de melding en hoe zij op deze informatie reageerden. Is er ook contact over de melding geweest met het kind, dan wordt ook hiervan een aantekening gemaakt in het dossier.

Contacten na de melding

Met de cliënt

Na de melding worden de (begeleidings)contacten van de vrouwenopvang met de cliënt zoveel mogelijk voortgezet.

Met AMK, Raad en andere instanties

Na de melding verlopen alle contacten naar aanleiding van de melding, met het AMK, de Raad of andere instanties, via de leidinggevende / manager die de melding heeft gedaan. Indien het AMK of een andere instantie een medewerker van de vrouwenopvanginstelling benadert over de melding, of over de cliënt, om inlichtingen vraagt of verzoekt om het dossier of om bepaalde stukken uit het dossier, wordt het AMK in contact gebracht met de leidinggevende / manager. Deze beslist op welke wijze en door wie op dit verzoek wordt ingegaan.

Toelichting en aandachtspunten bij het protocol Kindermishandeling en verwaarlozing van de vrouwenopvang

Dit protocol beschrijft zo concreet mogelijk welke stappen er door beroepskrachten van de vrouwenopvang gezet moeten worden als er een vermoeden ontstaat dat een jeugdige in zijn gezin mishandeld wordt. De meldcode is zo geschreven dat er na het ontstaan van het vermoeden altijd actie wordt ondernomen en dat er ook altijd een beslissing valt. Het is gebaseerd op de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, die verplicht is voor alle beroepskrachten die werken met kinderen en/of hun ouders

Blijkt uit het gesprek met de ouder en of het kind, of door het intern overleg dat het vermoeden niet reëel is, dan wordt de beslissing genomen om geen verdere actie te ondernemen en de reguliere begeleiding voort te zetten. Worden de vermoedens door het zetten van de stappen niet geheel weggenomen, en acht de instelling zich niet voldoende in staat om de veiligheid van het kind te garanderen, dan wordt een melding gedaan bij het Advies en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Wettelijk meldrecht

De meldcode is gebaseerd op het zogeheten meldrecht van artikel 53 lid 3 van de Wet op de jeugdzorg, dat iedere beroepskracht het recht geeft om, zonder toestemming van de ouders, een melding bij het AMK te doen van een vermoeden van kindermishandeling.

Dit wettelijk meldrecht geeft daarnaast ook het recht om, zonder toestemming van de ouders, vragen van het AMK te beantwoorden als een beroepskracht door het AMK in het kader van een onderzoek naar kindermishandeling, benaderd wordt om informatie over een gezin te verstrekken.

Ook al is er geen toestemming nodig voor een melding aan het AMK of voor het verstrekken van informatie aan het AMK, in het kader van een open en zorgvuldige werkwijze is het wel dringend gewenst dat de ouders over de melding en over de informatieverstrekking geïnformeerd worden, tenzij de veiligheid van het kind of die van beroepskrachten dit niet toelaat.

Vermoeden, geen bewijs

Bij het AMK kunnen (ook) vermoedens van kindermishandeling worden gemeld. Er hoeft geen sluitend bewijs te zijn voor de kindermishandeling. De taak van het AMK is nu juist om de vermoedens te onderzoeken. Doe daarom een melding in alle gevallen waarin na de hierboven beschreven stappen het vermoeden niet geheel wordt weggenomen.

Advies en consult

Bij iedere stap kan het AMK worden gevraagd om advies, bijvoorbeeld over de interpretatie van signalen, over gespreksvoering met ouders en jeugdigen, enzovoort. Advies en consult wordt gegeven op basis van anonieme cliëntgegevens.

Informereren ouders

In het kader van een open werkwijze worden de ouders en het kind zo snel mogelijk betrokken bij de signalen op grond waarvan een vermoeden van kindermishandeling ontstaat.

Daarom volgt na het intern overleg altijd een gesprek met het gezin over de signalen. In het intern overleg wordt de aanpak van dit gesprek voorbereid.

Het bespreken van de vermoedens met de ouders kan alleen achterwege blijven:

- in verband met de veiligheid van het kind, van andere gezinsleden of van de beroepskrachten;
- of als er gegronde vrees bestaat dat de ouders en of het kind zich door dit gesprek zullen onttrekken aan verdere begeleiding door de vrouwenopvang.

Ook over de uitkomsten van het tweede intern overleg, het al dan niet doen van een melding, moeten de ouders worden geïnformeerd. Ook in dit geval kan het informeren van de ouders alleen achterwege blijven om de hierboven genoemde redenen.

Contact met het kind

Als vuistregel geldt dat er ook met een jeugdige vanaf 12 jaar contact moet worden gelegd om zijn situatie te bespreken. Maar deze leeftijdsgrens geldt niet absoluut. Is een gesprek met het kind over zijn situatie, bijvoorbeeld vanwege een verstandelijke beperking, niet goed mogelijk of niet zinvol, dan kan de instelling besluiten om van dit contact af te zien. Over het al dan niet leggen van contact met een jeugdige vanaf 12 jaar wordt een beslissing genomen in het eerste interne overleg waarin o.a. ook het gesprek met de ouders wordt voorbereid.

Informeren gezinsvoogd

Als het kind onder toezicht is gesteld, wordt ook de gezinsvoogd van het kind over de uitkomsten van beide interne overleggen en, indien van toepassing, over de melding geïnformeerd.

Noodsituaties

De termijnen in de meldcode zijn uiterste termijnen die niet klakkeloos moeten worden gevolgd. Zo moet er bijvoorbeeld in geval van dreigende uitdaging van een baby, of van een andere levensbedreigende situatie veel sneller gehandeld worden dan de (standaard)termijnen aangeven. In dergelijke crisisgevallen kan, in overleg met de gedragswetenschapper, ook meteen aan de leidinggevende / manager worden verzocht om een melding te doen, zonder dat de meldcode wordt doorlopen. Nood breekt wet (en meldcode)!

Relationeel geweld tegen anderen in het gezin

In geval van vermoedens van kindermishandeling is het zinvol om ook te letten op andere gezinsleden die wellicht geen cliënt van de vrouwenopvang zijn, zoals broertjes en zusjes en de partner. Vanzelfsprekend dienen ook broertjes en zusjes tegen kindermishandeling te worden beschermd en moet ook actie worden ondernomen als er sprake is van mogelijk geweld tegen de partner. Indien er sprake zou kunnen zijn van geweld tegen de partner, is het verstandig contact op te nemen met het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) in de regio dat de aanpak van huiselijk geweld waarbij meerderjarigen als slachtoffer zijn betrokken, coördineert.

NB: Het als kind getuige zijn van geweld tussen de ouders, wordt ook gezien als kindermishandeling.

Verantwoordelijkheden binnen de instelling¹

Om het veiligheidsbeleid goed te kunnen borgen, is het noodzakelijk dat iedereen in de organisatie doordrongen is van het belang van signaleren van zorg en vervolgens actie onderneemt. Dit betekent dat verantwoordelijkheden van een ieder helder moeten zijn.

Directie, bestuur, leidinggevende:

- Opnemen van het protocol in het kwaliteitsbeleid van de organisatie.
- Informeren van ouders en medewerkers over dit beleid.
- Steunen van alle medewerkers in het handelen volgens het protocol.
- Regelmatig trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering aanbieden, zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling
- Zorgen voor voldoende deskundigen die beschikbaar zijn om de beroepskrachten te kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van het protocol;
- Het protocol laten aansluiten op de werkprocessen binnen de organisatie;
- De werking van het protocol regelmatig evalueren en zo nodig acties in gang zetten om de toepassing van het protocol te optimaliseren;
- Afspraken maken over de wijze waarop de instelling zijn beroepskrachten zal ondersteunen als zij door ouders in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij het protocol toepassen;
- Eindverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering van het protocol.

Gedragwetenschapper of aandachtsfunctionaris:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Functioneren als vraagbaak binnen de organisatie voor algemene informatie over (het protocol) kindermishandeling.
- Overleg plegen met de medewerker die zorg heeft over een kind.
- Indien nodig overleggen met andere beroepskrachten.
- Kennis hebben van de handelwijze volgens het protocol.
- Vaststellen van taken van een ieder (wie doet wat wanneer).
- Zo nodig contact op nemen met het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling) voor advies of melding.
- Waken voor de veiligheid van het kind bij het nemen van beslissingen.
- Toezien op zorgvuldige omgang met de privacy van het betreffende gezin.
- Verslaglegging.
- Afsluiten van het protocol.
- Evalueren van de genomen stappen.
- Bijhouden van de sociale kaart.

Medewerker:

- Herkennen van signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.

¹ Bron: Handleiding behorend bij meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling; 2010. JSO expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding

- Overleg plegen met de gedragswetenschapper / aandachtfunctionaris bij zorg over een leerling aan de hand van waargenomen signalen die kunnen wijzen op kindermishandeling of huiselijk geweld.
- Uitvoeren van afspraken die zijn voortgekomen uit het overleg met de gedragswetenschapper / aandachtfunctionaris, zoals observeren of een gesprek met de ouder.
- Bespreken van de resultaten van deze ondernomen stappen met de gedragswetenschapper / aandachtfunctionaris.

Signalenlijsten kindermishandeling en verwaarlozing

Invoegen signalenlijsten NJi / Expertisecentrum Kindermishandeling:

<http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/09/401.html>

Kinderen 0-4

Kinderen 4-12

Kinderen 12-18